

EUGENIJUS DANILEVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

VILTIS – ESMINIS ASMENS TOBULĖJIMO VEIKSNYS PERSONALIZMO PERSPEKTYVOJE

The Hope as an Essential Factor of Personality Development in the Perspective of Personalism

SUMMARY

The dramatic situation of the world nowadays (and in the future) requires a Message of hope. In the face of difficult challenges and dangers, hope is not a stimulus to simply calculate chances and dangers, but a human response to them. In the personalism perspective, the analysis of the dynamics of the human being reveals the unlimited and indefinable perspectives of that dynamic. The truth about a human person is multidimensional and never perceived to the fullest. A person as a being can know himself reflectively, recognize his potential and foresee ways to express himself. In such a dynamic being, when new reality is being created, hope indicates a direction of responsible joint activity and becomes a foundation of human existence. In personalist perspective, hope is an essential factor of human development and a means of its actualization. From the perspective of a person, the cultivation of the virtue of hope must be aimed at a suitable self-expression, life according to the truth, a search for meaning and a happy life.

SANTRAUKA

Straipsnyje ieškoma atsakymų į klausimus: Koks yra vilties vaidmuo šiuolaikinio žmogaus pasaulėžiūroje, gyvenimoje ir šiandienėje kultūroje? Ar kiekviena viltis skatina žmogų tobulėti ir gali nuraminti egzistencinį asmens troškimą siekti laimės? Koks yra personalizmo įnašas kuriant vilties, kaip žmogaus gyvenimo kategorijos, sampratą? Ar viltis tebėra tokia svarbi vertybė visuomenei ir jos nariams? Straipsnyje remiamasi personalizmo mokymu apie nelygstamą žmogaus asmens vertę, grindžiamą neredukuojamu jo orumu, kylančiu iš žmogaus laisvo meilės dialogo su Triasmeniu Dievu. Straipsnio pabaigoje pateiktos teoriškai pagrįstos šio tyrimo išvados ir iškelti probleminiai klausimai naujiems tyrimams.

RAKTAŽODŽIAI: viltis, personalizmas, tiesa apie save, žmogaus asmens dinamizmas, asmens tobulėjimas.

KEY WORDS: the hope, personalism, the truth about self, the dynamics of human being, personality development.

IVADAS

Viltis savo esme oponuoja dėl įvairių nerimą keliančių krizių (karinių, demografinių, ekonominių, ekologinių, taip pat ir asmeninių, buitinių bei pan.) kylančiai baimei dėl ateities, kuri kiekvienu istorijos laikotarpiu atrodo grėsmingai. Nors blogiausia būsimų įvykių eiga būna reali ir kartais neišvengiama, tikėjimu Dievu pagrįsta krikščioniškoji viltis suteikia žmogui ramybės ir jėgų išverti sunkiausius gyvenimo išbandymus. Šiuolaikinėje visuomenėje žmogui reikia vilties kaip atramos taško žvelgiant į įvairius nerimą keliančius dabarties įvykius ir ateities baimes, kurios naikina viltį ir stumia į neviltį.

Viltis priskiriama prie esminių žmogaus vidinio dvasinio gyvenimo komponentų. Viltis šalina apatiją ir gyvenimo pasyvumą. Kai žmogui nepalanki įvykių eiga verčia jį objektyviai pripažinti, kad

ateina visų galimybių pabaiga, tuomet viltis tampa dvasine jėga, duodančia naują impulsą veikti, ir įgalina asmenį kritinę situaciją suvokti ne kaip galimybių pabaigą, o kaip naujų dalykų pradžią.

Viltis būtina, kai žmogus siekia perspektyvių ir kilnių tikslų, užvaldyti ir pajungti sau gamtos jėgas, aprėpti kosmoso erdves, kai trokšta tobulinti save, pasiekti laimę ir Išganymą. „Viltis išgelbės, nes yra stipri ir leidžia eiti per gyvenimą džiaugsmingai, turint valią daryti gera, trokštant pasiekti amžinąją laimę“ (Popiežius Pranciškus 2017c: 6). Šiuose siekiuose viltis teikia drąsos, dinaminės jėgos ir impulsą pažangai, įkvėpia nepaliamajam ieškoti to, kas didinga, kilnu ir gera. Viltis skatina žmogų tobulėti. Šiame straipsnyje *krikščioniškoji viltis reflektuojama remiantis krikščioniškojo personalizmo principais ir postulatais*.

VILTIS PERSONALIZMO PERSPEKTYVOJE

Personalizmas (lot. *persona* – asmuo) yra katalikiškoji filosofijos srovė ir pagrindinė katalikiškos minties atstovė filosofijoje. „Prancūzų personalizmas – viena iš moderniausių ir pažangiausių šiuolaikinės katalikiškosios filosofijos srovių“ (Radžvilas 1985: 75). Pagrindiniai personalizmo atstovai yra K. T. Jaspersas (1883–1969), G. Marcelis (1889–1973), E. Mounier (1905–1950), W. Sternas (1871–1938), K. Wojtyła – Jonas Paulius II (1920–2005) ir kt.

Pats personalizmo filosofijos srovės pavadinimas nurodo jos centrą – žmogaus asmenį. Nors personalistai teigia,

kad asmuo yra neapibrėžiamas subjektas, todėl nepateikia konkretaus žmogaus asmens apibrėžimo ir struktūros, tačiau praturtina antropologiją vertingomis išvalgomis apie žmogų.

Personalistinėmis kategorijomis suvokta viltis reiškia išipareigojantį ir įtraukiantį laukimą, kol išsiskleis tai, kas atitinka asmens prigimtį ir orumą. Vilties šaknys glūdi pačioje žmogaus būtyje, bet kartu ir asmens būties transcendencijoje, todėl viltis yra savitas tęstinumas būties, kuri nuolatos tobulėja ir siekia visiškai išsiskleisti. Galiausiai viltis yra susivienijimo su Asmeniu, gyvenimo su Kris-

tumi laukimas. Jos tikslas yra ne tiek tam tikri apibrėžti gėriai, kiek asmenų bendrumas. Viltis, kad ir kokia asmeniška ir individuali ji būtų, visada yra susijusi su asmenų bendryste (Marcel 1962: 58). Tiktai tokia viltis yra paženklinta tikrumo. Vienas žmones į bendruomenę suburiančių veiksmų yra bendra viltis. „Būtent bendruomenėje atrandame dalyvavimo realumą, kaip tos asmens sąvybės, kurios dėka jis gali egzistuoti ir veikti „kartu su kitais“, tuo realizuodamas save“ (Wojtyła 1997: 335).

Per edukaciją ir kultūrą atsiveria aksiologinė perspektyva, kuria apibūdinama žmogaus veikimo visuma. Žmogui reikia ne tik būti mylimam, bet ir mylėti; ne tik gauti, bet ir duoti; ne tik priimti rūpestį, bet ir pačiam būti rūpesčio subjektu. Žvelgiant iš šios perspektyvos, vilties ženklas yra ateities bendruomenės kūrimas gerbiant žmogaus prigimtines teises ir pagrindines laisves. Palaikant ir ugdant šią viltį, didžiausią reikšmę turi trys principai: žmogaus asmens orumas, savitarpio pagalba ir solidarumas.

Ieškant aiškaus vilties ir jos vaidmens asmens dvasiniame gyvenime apibrėžimo galima remtis personalizmo mokymu apie žmogų, akcentuojančiu autonominę neredukuojamą žmogaus kaip asmens vertę, visišką asmens priėmimą, grindžiamą jo orumu, kylančiu iš ypatingo meilės ryšio su Triasmeniu Dievu. Tikroji vilties esmė yra kildinama iš integralios žmogaus sampratos perspektyvos, kurią atveria personalistinė antropologija. Ji teigia, kad įvairius žmogaus troškimus (taip pat viltį) reikia vertinti pagal tai, kiek jie atitinka iš Dievo kylantį asmens orumą. Taigi galima teigti, kad vilties subjektas

yra asmuo, o vilties objektas yra jo egzistencija. *Be vilties žmogaus egzistencija netektų (ir netenka) prasmės.*

Taigi dvasinė, žmogaus egzistencijoje įsišaknijusi viltis tampa tvarką kuriančiu veiksmu, kuris žmogaus egzistenciją kreipia siekti tobulumo. Tačiau įsisąmoninęs tiesą, kad pirminis jo orumo šaltinis yra Dievas, žmogus savo viltį kreipia į Asmenį – Dievą, ir tvirtina, kad Jis yra viltis, kaip teigiama psalmėje: „juk tu esi mano viltis, Viešpatie“ (Ps 71, 5). Vilties subjektas yra Asmuo, nes tik Jame žmogus gali geriausiai išsiskleisti.

Krikščioniškoji viltis, regima iš integralios tiesos apie žmogų perspektyvos, negali apsiriboti tik laikinuoju žmogaus gyvenimo matmeniu. Vis dėlto laukiant, kol išsipildys galutiniai Dievo planai žmogaus atžvilgiu, ji negali šio matmens atmesti, nes tikroji viltis, vesdama žmogų į amžinybę, kartu duoda aiškumo priimant sprendimus ir susiduriant su laikinumo keliamais iššūkiais. Į žmogaus širdį įrašytas pilnatvės ilgesys neleidžia iškeisti tikrosios vilties į įvairius jos surogatus. Tad vilties dorybė turi padėti atpažinti reliatyvų laikinųjų vertybių pobūdį ir paskirti joms tokią vietą, kad jos padėtų asmeniui tobulėti.

Personalizmas, teigdamas iš Dievo ir unikalios vidinės dvasinės asmens patirties kylantį asmens orumą, *neredukuojamumą, išskirtinumą, neperteikiamumą, neprieinamumą ir nepakartojamumą* (Wojtyła 1993), neignoruoja ir žmogaus netobulumo, silpnumo bei polinkio į nuodėmes, t. y. pateikia visą objektyvią tiesą apie žmogų. Viena vertus, vien žmogaus didingumo akcentavimas gali išprovokuoti puikybės ydą, kuriai veikiant įtikima uto-

pija, kad žmogus geba savarankiškai sukurti idealią pasaulio tvarką. Kita vertus, perdėtas žmogaus silpnumo ir netobulumo akcentavimas gali stumti į resignaciją, neįsipareigojimą kurti savąją ir pasaulio ateitį. Taigi vertinant viltį, krikščioniškasis personalizmas gali tapti objektyvumo garantu: viena vertus, jis neleidžia vilčiai tapti nepamatuotai ambicinga, antra vertus – nerealia ir nepasiekiamą.

Personalistinės antropologijos skelbiama tiesa apie žmogų yra šaltinis tokios vilties, kurios nesuteiks nei ateistinio egzistencializmo tezės, nei kitos materialistinė pasaulėžiūra grindžiamos filosofijos. Tik personalizmas pripažįsta asmens esminį poreikį būti meilės dialoge su Kitu; patvirtinus asmens individualumo dominavimą pasaulio atžvilgiu, galima suprasti žmogaus pašaukimą, pajusti žmogiškosios egzistencijos džiaugsmą ir prasmę. Šis džiaugsmas ir prasmės pojūtis yra esminiai vilties elementai.

Personalistinė antropologija, kuri įžvelgia Kristuje tiesą apie žmogų, sutei-

kia pagrindą moralei, kuri taip pat padeda žmogui išlaikyti vilties dorybę sunkiais gyvenimo laikotarpiais: išgyvenant sunkią ligą, egzistencinę tuštumą ar artimo žmogaus mirtį. Net susidūręs su kančia ir skausmu, žmogus sugeba viltyje atpažinti Dievo malonę ir suprasti šią dorybę kaip priemonę išskleisti savo žmogiškumui.

Integralus žvilgsnis į žmogų ir jo pašaukimą leidžia konstatuoti, kad vilties subjektas yra pats asmuo, kuris visavertiškai įgyvendina save tikrai per santykį su Asmeniu. „Viltis turi vardą, ir tas vardas yra Jėzus“ (King 2015). Tad vilties refleksija turi apimti ne tik laikinąją gamtos, bet ir amžinąją antgamtinę tvarką. Personalizmas parodo žmogų kaip būtybę, atvirą Dievui. Tas verčia laikyti viltį paties Dievo dovana ir malone. *Viltis kyla Dievo ir žmogaus meilės dialoge*. Tikroji viltis visada kuria asmeninius santykius. Ji neįmanoma anapus Dievo ir žmogaus meilės dialogo. Šis dialogas yra tiek vilties, tiek tikėjimo, tiek meilės dialogas.

VILTIS – ESMINIS ASMENS TOBULĖJIMĄ SKATINANTIS VEIKSNYS

Žmogaus asmens dinamizmas ypač pasireiškia nuolat siekiant tobulumo, kuris dažnai kelia reikalavimą pranokti save. Žmogui būdingas nevisavertiškumo ir nuolatinio nepasitenkinimo savo ligtoliniais pasiekimais jausmas skatina jį ateityje ištobulinti save bei savo aplinką ir pasiekti didesnę gerį. Šios nuolatinės asmens pastangos siekti didesnio gėrio įgauna ne tik individualų, bet ir visuomeninį pobūdį, nes, kurdamas geresnes gyvenimo sąlygas sau, žmogus ją sukuria ir kitiems. Žmogaus gebėjimą

nuolat peržengti save dėl geresnės ateities įvairios pasaulėžiūros kryptys interpretuoja pagal tikrovės viziją.

Idealistinė pasaulėžiūra iš esmės oponuoja šiai materialistinę pasaulėžiūrą išreiškiančiai tikrovės vizijai ir papildo asmens nuolatinio siekio peržengti save ir tobulėti sampratą žmogaus asmeniniu santykiu su Dievu. Vadovaujantis šia teistine pasaulėžiūra, žmogaus tobulumo siekis yra realus tik remiantis Dievu kaip absoliučia Būtimi, gėrio pilnatve. Dievas yra žmogaus gyvenimo Šaltinis, Kūrėjas

ir tikslas, kuriame žmogus suranda savo gyvenimo pilnatvę. Vilties dorybė remiasi šiuo natūraliu asmens atsivėrimu ateičiai ir nuolatinio jo siekiu tobulėti, objektyviai pripažįstant savo žmogiškąjį ribotumą. Viltis yra viena iš puoselėjamų ir ugdomų dorybių, dėl kurių žmogus geba atpažinti pagrindinį gyvenimo tikslą ir siekti galutinai išsiskleisti. Šių dorybių šaltinis yra Dievas, kartu Jis yra ir žmogaus vilties Šaltinis.

Žmogaus ir pasaulio vizija yra natūraliai visuotinio pobūdžio ir yra susieta su Dievu. Žmogaus prigimties dinamizmas semiasi kūrybiškumo iš Dievo veikimo. Regimajame pasaulyje žmogus turi aukščiausią ir išskirtinę vertę, nes yra sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą. Jis turi kūnišką ir dvasinę prigimtį ir yra asmuo. Kiekvienas žmogus pasižymi neredukuojamu pagal Dievo paveikslą sukurto asmens orumu, o į šį orumą yra įrašytas natūralus žmogaus pašaukimas visiškai išskleisti visus savo gabumus ir talentus. Asmuo iš prigimties yra žmogiškas ir kartu yra pašauktas tobulinti savo žmogiškumą. Šitaip išugdyta žmogaus asmens prigimtis yra planas Dievo Kūrėjo, kuris sukūrė ir nuolat kuria žmogų, apdovanodamas jį gyvenimu. „Tik žmogaus sukūrimas vaizduojamas kaip atskiro Dievo sprendimo rezultatas, apgalvotas siekis žmogų su Kūrėju sujungti savitu, ypatingu ryšiu: „Padarykime žmogų pagal mūsų paveikslą ir panašumą“ (Pr 1, 27). *Gyvybė*, kurią Dievas duoda žmogui, yra *dovana, kurios pagalba Dievas dalijasi savimi su savo kūriniais*“ (Jonas Paulius II 1995: 34 §). Kūrinija – tai nuolatinis Dievo veikimas, į kurį yra įrašytas dovanojimas

(Jonas Paulius II 1995: §34). Žmogus yra vienintelis žemėje kūrinys, kuris gali pažinti savo gyvenimą kaip Dievo dovaną, priimti ją ir į ją atsakyti, o po to vykdyti kaip užduotį – pašaukimą siekti tobulumo (šventumo). Šią užduotį su Dievo pagalba įmanoma atlikti naudojant gabumus ir talentus, kuriais yra apdovanojama žmogaus prigimtis.

Greta kitų žmogui svarbių bruožų, personalizmas išskiria dvi pamatines asmens galias: protą ir laisvą valią. Žmogus protu suvokia savo gyvenimą kaip dalyvavimą Dievo kūrybiniame veikime, kuriame asmuo suranda savo kūrybos versmę. Kūrybiškumas – tai dar vienas personalistų išskiriamas asmens bruožas (Köchler 2006). Iš jo kyla savitas gyvenimas, kuriame asmuo pašauktas nuolat tobulėti, ir tai suvokiama kaip užduotis, kurią reikia vykdyti bendradarbiaujant su Dievu. Apibendrinant galima teigti, kad žmogus dvasiškai tobulėja per į gerį nukreiptą veikimą, sąmoningai ir savanoriškai įsipareigojęs.

Žmogaus asmens dinamizmui būdinga tai, kad jis yra kviečiamas valdyti save, racionaliai vadovauti savo raidai ir būti už ją atsakingas. Viltis yra dar vienas šio dinamizmo bruožas. Viltis – tai dinamiška, asmens laisve besiremianti jėga, kuri nuolat kviečia žmogų siekti tobulumo ir ugdyti savąjį žmogiškumą. Viltis kaip kurti skatinanti jėga turi stiprius pagrindus žmogaus prigimtyje, yra tiesiog išsiskyrusi į jo būtį, tobulina, formuoja ją ir padeda pasiekti, kad asmenybė taptų integruota, vientisa ir harmoninga. G. Marcelis teigia, kad viltis yra vienintelis būdas, duotas žmogui, išvesti jį iš įvairialypio užsisklendimo ir ribotumo (Marcel 1962: 59).

Vilties klausimas yra pagrindinis žmogaus gyvenime, nes neturėdamas vilties asmuo iš esmės negali gyventi. Ji susijusi su ateitimi, persmelkia žmogaus veržimąsi į ateitį, suteikia tam veržimuisi tikslą bei prasmę ir kartu apibrėžia žmogaus dabartį, nes iš pastarosios jis eina į ateitį. Tad viltimi yra išreiškiama pagrindinė gyvenimo prasmės pajauta, kuri priklauso ne nuo to, ką žmogus turi, o nuo to, kiek sąmoningai asmuo suvokia ir priima savo žmogiškąjį orumą, kuris žemiškoje būtyje dar nepasiekė pilnatvės, ir kelia užduotį ugdytis bei siekti tobulumo (šventumo). Viltis yra svarbi dovana, kuri apima visą žmogų, jo prigimtį ir persmelkia esminius asmens gebėjimus ir poreikius: laimės, pašaukimo atpažinimo ir įgyvendinimo, gyvenimo prasmės suvokimo ir kt. Žmogus jaučia būtinybę siekti absoliučių vertybių: tiesos, gėrio, teisingumo, solidarumo, ramybės, meilės ir kt., taip pat viliasi, kad jas internalizavęs, savo gyvenimą padarys laimingą. Dėl vilties žmogus supranta ir savo žmogiškąjį ribotumą: be Dievo pagalbos jis negali nei savęs suvokti, nei išsiskleisti. Vilties pamatas yra santykis, jungiantis žmogaus sielą su antgamtine tikrove, kuri remiasi Dievo pažinimu. Dievas apsireiškia žmogui kaip jo tikroji ateitis ir vilties pagrindas. Į Dievą, kaip pagrindinį gyvenimo tikslą, žmogų nuveda viltis. Ji yra įrašyta prigimtyje žmogaus, kuris iš Dievo gauna gyvenimą kaip amžinybėje išsipildantį nuolatinį kūrybos procesą. Žmogaus gyvenimui būdingas ne tik dinamiškumas, bet ir būtinybė nuolat pasirinkti tarp gėrio ir blogio.

Apsisprendimas už blogį turi daug grėsmingų pasekmių: tai – sąmoningas

blogio darymas ir pritarimas jam, įvairios priklausomybės ir ydos, kančia arba mirtis ir pan. Šių grėsmių akivaizdoje viltis yra jėga, vedanti žmogų į ateitį, įgalinanti kovoti dvasinę kovą, pakeisti dabartį į geresnę ateitį pasirenkant Dievą ir tikėjimo, vilties bei meilės dorybes. Apaštalas Paulius drąsina: „O mes, priklausydami dievai, būkime blaivūs ir dėvėkime tikėjimo bei meilės šarvus ir išganymo vilties šalną“ (1 Tes 5, 8). Popiežius Pranciškus šią Naujojo Testamento eilutę komentuoja šitaip: „Paulius, suvokdamas bendruomenės baimes ir abejones, ragina tvirtai užsidėti ant galvos „išganymo vilties šalną“, ypač užklupus gyvenimo sunkumams bei išbandymams. Šalmas – štai kas yra krikščioniškoji viltis“ (Popiežius Pranciškus 2017b: 6). Kai žmogus jaučia Dievo, Kūrėjo ir gyvybės Šaltinio, ir žmonių, kurie ateina jam į pagalbą, meilę, viltis tampa galinga jėga, kuri, nepaisant grėsmių, drąsiai veda žmogų į ateitį. Viltis – tai su meile ir dėkingumu žmogaus duotas atsakymas Dievui kaip Kūrėjui, žmogaus pasitikėjimas Dievu Kūrėju, kuris myli. Popiežius Pranciškus, vadindamas Nukryžiuotąjį vilties versme, ragina: „<...> Stabtelėti prieš Nukryžiuotąjį – namie visi turite jo atvaizdą – pažvelgti į jį ir ištarti: „Su Tavimi niekas neprarasta. Su Tavimi visuomet galiu turėti viltį. Tu esi mano viltis“ (Popiežius Pranciškus 2017a: 3).

Viltis, vedanti žmogų į ateitį per pasitikėjimą, formuoja jo kasdienybę, nes iš tos kasdienybės išauga. Žmogus iš dabarties išseina į ateitį ir jau dabar tą ateitį turi planuoti bei pagal galimybes tuos planus įgyvendinti. Be to, viltis formuoja individualią ir bendruomeninę kasdienybę. Dabartis tiek individualiu, tiek bendruomeniniu lygmeniu kuriama

remiantis saviuokla, kurios reikšminga dalis yra matyti nuolatinį ir galutinį Tikslą – gyvenimą Dieve. Tai tampa ypač svarbu paauglystės ir ankstyvosios jaunystės raidos tarpsniais, kai žmogus deda pamatus savo ateičiai ir gyvenimui. Amžinojo gyvenimo perspektyva grįsta viltis teikia drąsos ir jėgų šiuolaikinėje vartotojiškoje, pragmatiškoje ir hedonistinėje aplinkoje išlikti ištikimiems Kristaus mokymui ir Jo nurodytiems idealams. Žvelgiant iš laukiamos ateities perspektyvos, viltis skatina žmogų kurti dabartį įdedant daug pastangų ir darbo. Taigi viltis asmeninėje plotmėje atiskleidžia kaip daug darbo, kantrybės ir išminties reikalaujantis vis tikresnio sa-vojo žmogiškumo ugdyimas.

Personalizmo pasiūlymas priimti atnaujintą evangelinę viltį, kurios subjek-tas yra amžinas, nekintantis Dievas ir kuri grindžiama integralia asmens sam-prata, gali tapti pagrindu šiuolaikiniam pasauliui skelbti Vilties evangeliją, kurią šv. Jonas Paulius II apibūdina kaip uni-versalią dvasinę jėgą, kviečiančią žmo-niją drąsiai priimti jų gyvenamojo laiko-tarpio iššūkius: „*Vilties Evangelija nenu-vilia*. Tavo permainingoje vakarykštėje ir šiandienėje istorijoje tai – šviesa, apšvie-čianti bei rodanti tau kelią, jėga, palai-kanti tave išbandymų laikais, naujo pa-saulio pranašystė, naujos pradžios žen-klas, kvietimas visiems, tikintiesiems ir netikintiesiems, sukti vis naujais keliais“ (Jonas Paulius II 2003: §121).

IŠVADOS

1. Teisinga vilties vizija priklauso nuo teisingos antropologijos. Tad tai, kaip bus suvokta viltis, priklauso nuo tiesos apie žmogų. Personalizmo perspektyvoje atlikta žmogaus egzistencijos dinamizmo analizė atskleidžia, kad tiesa apie žmogų yra daugiamatė ir iki galo nepažini. Žmogus kaip asmuo geba refleksyviai save pažinti, įvertinti savo potencialą ir numatyti saviraiškos būdus. Tokio pobūdžio dinamiškoje būtyje kuriant naują tikrovę viltis nurodo bendros atsakingos veiklos kryptį ir tampa žmonijos egzistencijos pamatu. Personalizmo perspektyvoje vil-tis yra esminis žmogaus tobulinimosi veiksnys ir jo aktualizacijos įrankis. Iš asmens perspektyvos vilties dorybės ug-dymas turi būti nukreiptas į tinkamą saviraišką, gyvenimą pagal tiesą, pras-mės ieškojimą ir laimingą gyvenimą.

2. Personalizmo perspektyvoje viltis neveda žmogaus į pasyvumą ir rezigna-ciją, bet kviečia jį į asmeninį tobulėjimą ir bendruomeninį dalijimąsi bei išiparei-gojimą. Personalistinė viltis ne ragina atsiriboti nuo pasaulio, o kviečia daly-vauti jame, keisti jį, suteikiant žmogiška-jai egzistencijai tikrąją vertę. Personaliz-mo perspektyvoje viltis yra išminties ir ištikimybės šaltinis, taip pat veda į gyve-nimo džiaugsmą, nepaisant daugelio gyvenimo iššūkių, kliūčių ir sunkumų.

3. Personalizmo perspektyvoje žmo-giškoji viltis kuria įsitikinimą, kad įvy-kiai susiklostys palankia kryptimi. Šis optimistinis ateities įvykių prognozavi-mas remiasi nors ir ribotu, bet raciona-liu žmogiškuoju planavimu. Personalis-tinė viltis savo ruožtu apima ir raciona-liomis empirinėmis kategorijomis nenu-

matomą įvykių eigą. Šiuo aspektu vilties dorybės ugdymas turi peržengti žmogiškosios vilties ribas. Toks ugdymas turi būti nukreiptas į jautrumą pradinėi sakralinei pasaulio sąrangai, transcendenciją, tikėjimo Dievu pagilimą ir atnaujinimą, pasirengimą būti dovana kitiems. Vilties netekimo pre-

vencijai turi būti pasitelkiamas ugdymasis tų asmens savybių ir struktūrų, kurios teikia pagrindą vilčiai: pozityvaus santykio su savimi, pasitikėjimo kitais žmonėmis ir Dievu nuostatos, poreikio tobulėti, įprasminti savo gyvenimą, atpažinti pašaukimą ir valingai išlaikyti buvimą jame.

Literatūra

- Jonas Paulius II. 1995. *Enciklika Evangelium vitae*. <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/evangelium-vitae.html> [žiūrėta 2018 12 29]
- Jonas Paulius II. 2003. *Posinodinis apaštališkasis paraginimas Ecclesia Europa*. <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/ecclesia-in-europa.html> [žiūrėta 2019 01 02]
- King Heather C. 2015. *Hope has a name*. <<https://heathercking.org/2015/08/07/hope-has-a-name>> [žiūrėta 2018 12 30]
- Köchler Hans. 2006. *Karol Wojtyła's notion of the irreducible in man and the quest for a just world order*. Connecticut, USA: Saint Joseph College.
- Marcel Gabriel. 1962. *Homo viator: Introduction to a metaphysics of hope*. New York, NY: Harper Torchbooks.
- Popiežius Pranciškus. 2017a. Bendrosios audiencijos katechezė. Krikščioniškoji viltis. Kryžiaus viltis (plg. Jn 12, 24–25). *Bažnyčios žinios* 6 (444): 2–5.
- Popiežius Pranciškus. 2017b. Bendrosios audiencijos katechezė. Krikščioniškoji viltis. Vilties šalmas (1 Tes 5, 4–11). *Bažnyčios žinios* 4 (442): 4–9.
- Popiežius Pranciškus. 2017c. Bendrosios audiencijos katechezė. Krikščioniškoji viltis. Įsikūnijusi viltis. *Bažnyčios žinios* 3 (441): 3–9.
- Radžvilas Vytautas. 1985. Prancūzų personalizmo istorijos filosofija. *Problemos* 33: 69–81.
- Wojtyla Karol. 1997. *Asmuo ir veiksmas*. Vilnius: Aidai.
- Wojtyla Karol. 1993. *Person and Community: Selected Essays*. Translated by Sandok Theresa. New York: Peter Lang.